

Українські народні казки - казки для дітей

Чарівне горнятко

ЧАРІВНЕ ГОРНЯТКО

Це було давно-предавно, коли кури несли телят, а вівці — писанки, файніші, ніж у Косові. Тоді був на світі бідний чоловік, що мав три доньки — Марійку, Ганнусю і Василю. Доки доньки були малі, чоловік дуже бідував, а як вони підросли, то стало трохи легше, бо вже було кому обід зварити, шмаття випрати і в поле піти. Дівчата вдалися дуже вродливі — як три корчички квітучої калини. Одного дня чоловік взяв своїх доньок у поле сапати мандибурку. Несподівано з лісу виїхала бричка і стала на дорозі просто їхньої нивки. З брички зліз якийсь панок. — Добридень, газдо! Гризеш пісну нивку? — Гризу, паночку. — І твої доньки все життя будуть отак гризти? — Віддай, будуть, бо ніхто не знає, яка доля чекає людину. — А я знаю, — хвалиться панок. — У вашої старшої доньки буде щаслива доля, як віддасте її за мене. Чоловік здивувався: — А ви хто такий? — Я — Ольдеквіт, найбільший пан у сусіднім краю. Чоловік задумався. Правду сказати, він навіть утішився, що хоч одна його донька не буде бідувати. Може, ще й молодшим сестрам не дасть каратися на світі, а чимось допоможе, бо матиме звідки. — Ну, то що. Марійко, підеш за панича? Марійка глипнула на Ольдеквіта — файний, з блакитними очима і чорною чуприною. — Піду, тату. Тоді старий каже: — У неділю справимо весілля. — Е, ні, весілля буде в моєму палаці, — заперечив пан. — Але мусите пустити молоду тепер, най іде зі мною. Чоловік подумав і погодився. — Ходи, Марійко, — сказав панич дівчині. — Перед нами далека дорога, а сонце вже на заході. Дівчина попрощалася з ріднею, сіла у бричку й поїхала. Минув тиждень, але Ольдеквіт не просив старого на весілля. Минув і рік. А чоловік нічого не знав про свою доньку. Настало знову сапання. Газда вийшов у поле з Ганнусею й Василюкою. Сапали скільки сапали, коли з лісу вийшов Ольдеквіт. — Добридень! — каже. — Що, далі гризете своє полечко? — Та гриземо... Тручаємо помалу свою біду. А як наша Марійка? Чому не приходить? — Має малу дитину. Просила, щоб Ганнуса приїхала до неї хоч на тиждень. Допомогла їй. Ганнуса аж підскачила: — Я поїду, тату! Марійці самій сумно. Побавлю дитину, і їй весело буде. Приїду й розповім вам, як вона газдує. Чоловік дав згоду. Ганнуса сіла в бричку коло Ольдеквіта і поїхала. Минув не тиждень, а вже цілий рік. Про Марійку і Ганнусю ніхто нічого не чув — гейби каменем у воду впали. Настало знову літо. Чоловік вийшов у поле сапати мандибурку з наймолодшою донькою Василюкою. З лісу й цього разу надїхав Ольдеквіт. — Добридень! — каже. — Що гризете досі бідну землю? — А що маємо робити? Мусимо працювати, аби втримати грішну душу в тілі. А де наша Ганнуса? Чому так довго не вертається додому? — Я вже не раз хотів її привезти, але Марійка не пускає. Каже, що їй буде сумно без сестрички. Ганнуса трохи заслабла й просила, аби Василюка приїхала в гості хоча б на три дні. Потім разом повернуться додому. — Я поїду, тату. Ненадовго, лише на три дні. Пустіть мене. — То їдь, але вертайся за три дні. — Добре, тату. Василюка сіла собі в бричку, й коні рушили. Спочатку, як всі люди, їхали дорогою. Потім бричка під нялася вгору і полетіла, наче птах. Довго неслася у повітрі, доки прилетіла до кам'яного замку, що стояв на горі. Величезна брама перед нею отворилася сама. Василюка скочила з брички, думаючи, що сестри вийдуть зустрічати. Але ніхто її не зустрів. Здавалося, у замку не було живої душі. На даху тільки каркали ворони. Василюка напудилася. — Де мої сестри? А Ольдеквіт гейби крізь землю провалився разом з бричкою й кінями. Дівчина почала бігати похмурими коридорами, заглядала у темні кімнати. — Марійко! Ганнуса? Ніхто не озивався. Сіла собі на холодний камінь і ревно заплакала. Довго текли з очей гарячі сльози. Нараз перед нею з'явилася бабка, стара-престара. — Чого ти плачеш, дівчино? — Як мені не плакати, коли Ольдеквіт привіз мене до сестер, а їх ніде не видно. Він кудись утік, а я лишилася сама на студенім камені. Що маю робити? — Сестер своїх не скоро побачиш. Ольдеквіт — великий кат. Він їх мучить у чорних пивницях. І тебе таке чекає. — Ні, бабко, я втечу! — Звідси ніхто не втече, бо залізна брама під золотим ключем. — То що мені порадите, бабко? Стара дала їй тонкий поясок. — Заперечись і будь смирною перед Ольдеквітом.

Коли скаже, аби ти стала його жінкою, засунь ліву руку під поясок і дай свою згоду. Говори, що ти кохаєш його дужче, ніж свого тата й сестер. Запам'ятай добре: роби все, тримаючи ліву руку під пояском. Він мав чарівну силу. Це — пояс добра. — Дякую вам, бабусенько,— сказала Василюнка. Бабка зникла так, ніби її й не було. Дівчина заперезалася чарівним пояском і стала чекати свого ворога. Увечері вернувся Ольдеквіт. Одразу каже Василюні: — Будь моєю жінкою! Дівчина засунула ліву руку під поясок і ласкаво йому відповіла: — Усе життя буду твоєю вірною дружиною. — Як, ти мене кохаєш? — Дужче, ніж свого тата і сестер. — Маєш щастя... Такої жінки мені й треба,— втішився Ольдеквіт. Василюнка зварила вечерю. Ольдеквіт наївся, напився, дав Василюнці в'язку золотих ключів і сказав: — Оце ключі від усіх дверей, що є в моєму замку. Але ти не заходь до кімнат, я привезу тобі усього, чого лише захочеш. Я їду в світ на цілий тиждень. Дивись, аби тут не пропало ані ниточки. — Буду пантрувати, мій господарю. Ольдеквіт утішився, що має таку жінку, сів на бричку і помчав. Василюнка не могла заснути. Вранці вийшла у садок, лягла на траву й заплакала. З-під землі почувся голос Марійки і Ганнусі: — Тату наш рідний, врятуй нас від цього Ольдеквіта! Скільки будемо мучитись у його темницях? Василюнка схопилася і пішла до замку. Блукала по кімнатах, шукала сестер. Та всюди були тільки купи золота і діамантів. Наступної ночі уві сні знову показалася їй бабка. Вона сказала: — Відімкни двері у підлозі дванадцятої кімнати. Василюнка прокинулася і почала шукати дванадцяту кімнату. Коли знайшла, відімкнула двері, що були в підлозі, подивилася униз. Там три легіні були прикуті ланцями до залізного пня. Один із них побачив Василюнку і попросив: — Дівчино, принеси мені на хвилику мальоване горнятко. Спрага мене замучила. Василюнка знайшла у покоях чарівне мальоване горнятко, спустилася драбиною в підвал. Легінь напився і одразу вчинився силачем. Сіпнув ланц і відірвався від залізного пня. — Дівчино, дай і мені напитися з мальованого горнятка,— попросив другий хлопець. Василюнка не пошкодувала і йому водиці. Той напився, теж набрався сил, сіпнув ланц і відірвався від залізного пня. — Дівчино, дівчино! І мене мучить спрага. Дай мені напитися з чарівного горнятка,— озвався і третій. Василюнка і йому допомогла. Коли всі три парубки скинули з рук ланці, дівчина спитала: — Чи не знаєте, легіники, де мої сестри? — Твої сестри під залізним пнем. Дай нам ще напитися і зараз їх побачиш. Легіні напилися і відкотили у куток залізного пня. Під ним були залізні двері. Василюнка відімкнула їх золотим ключем і подивилася униз. У темній темниці сиділи і плакали її сестри Марійка й Ганнуса. Легіні спустилися драбиною туди і винесли їх. Василюнка тішилася сестрами, навіть не почула, як повернувся Ольдеквіт. Він ледве ноги приволік. Хотів було напитися з мальованого горнятка, та не знайшов його в покої. Ліг і заснув міцним сном, аби хоч так відновити силу. Василюнка позамикала золотими ключами всі двері в палаці. Навіть оті, де спав Ольдеквіт. Відчинила залізну браму, і всі шестеро пустилися тікати. Так бігли, що землі не чули під ногами. Через якийсь час добралися до темного лісу. Раптом у повітрі щось страшно загуло. — Це — Ольдеквіт,— сказала Василюнка з острахом. Напилися водиці з мальованого горнятка і побігли швидше. Але хіба можна втекти від Ольдеквіта? Під розсохлими дубами побачили хатку на курячій лапці. Вона була повернена передом до них. — Натє золотий ключик і забіжить туди,— сказала Василюнка легіневі, який тримав за руку Марійку. Вони увійшли в хатку й замкнулися тим ключиком. Інші напилися водиці з мальованого горнятка і побігли далі. Ольдеквіт сердито, аж іскри з нього сипали, спитав хатку: — У тебе не сховалася Марійка з легінем? Хатка покрутилася на курячій лапці і обернулася до нього задньою стіною. — Я б тебе спалив, але не маю зараз часу,— крикнув Ольдеквіт і пустився далі. Повітря гуділо, а земля дудніла. Та перед втікачами, гейби з-під землі, з'явилася хатка на качачій лапці. Василюнка глипнула на легіня, який тримав за руку Ганнусю, і сказала: — Візьміть золотий ключик, сховайтеся в цій хатці. Легінь забіг з Ганнусею в хатку і замкнув двері за собою. Через якусь хвилику Ольдеквіт опинився перед вікнами й питає: — Хатко, до тебе не забігала Ганнуса з

легінем? Хатка покрутилася на качачій лапці і обернулася до нього задньою стіною. — Я б тебе спалив, хатко, але часу не маю,— крикнув Ольдеквіт. Василюк і її легінь напивилися водиці з мальованого горнятка і побігли з усіх сил. Лісом гейби страшна буря летіла! Глип, а на галявині стоїть хатка на гусячій лапці. Василюк потягла парубка за собою і — шухть із ним у хатку. Замкнула двері на золотий ключик — і ні пари з вуст. Ольдеквіт питає: — Скажи, хатко любя, до тебе не забігала Василюк зі своїм легінем? Хатка покрутилася на гусячій лапці й обернулася до нього задньою стіною. — Я б тебе спалив, хатко. Але зараз не маю часу — мушу їх зловити і в морі втопити! Ольдеквіт ще довго біг, доки опинився на березі синього моря. Став там, роздивився на всі боки, але нікого ніде не побачив. І тріснув від злості! Сестри віддалися за тих легінів, з якими втікали. Довго жили у своїх хатках, дітей бавили і казку їм розповідали про чарівне горнятко.